

**MANAGEMENT AND ECONOMICS
SCIENTIFIC RESEARCH JOURNAL**

**MENEJMENT VA IQTISODIYOT
ILMIY-TADQIQOT JURNALI**

**НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ЖУРНАЛ
МЕНЕДЖМЕНТА И ЭКОНОМИКИ**

MANAGEMENT AND ECONOMICS SCIENTIFIC RESEARCH JOURNAL

☎ +998 95 651 90 00

✉ journals@timeedu.uz

📍 Shota Rustaveli ko'chasi, 114

🌐 tmijournals.ndc-agency.uz

✈ @TMII_ilmiy_bolim

Bosh muharrir:

Narbayev Sharafatdin Kengeshovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi

Muharrir:

Qarshiyeva Shahnoza Davlatovna

Tahrir hay'ati:

1. Sharipov Kongratbay Avezimbetovich – O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri, t.f.d., prof.;
2. Axmedov Xojiakbarxon Dilshatovich – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti rektori i.f.n., dotsent;
3. Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich – O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi, i.f.d, professor;
4. Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich – O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi i.f.d, professor;
5. Sultanov Mansur Qilichovich – Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi "Inno" innovatsion o'quv-ishlab chiqarish texnoparki bosh direktori, t.f.f.d., dotsent;
6. Chertovitskiy Aleksandr Stepanovich - „Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muxandislari instituti“ Milliy tadqiqot universiteti professori, iqtisodiyot fanlari doktori;
7. Popkova Yelena Gennadyevna - Rossiya Federatsiyasi avtonom notijorat tashkiloti "Ilmiy kommunikatsiyalar instituti" prezidenti, iqtisodiyot fanlari doktori, professor;
8. Dr Goh Khang Wen – Malaziyaning INTI Xalqaro universiteti prorektori;
9. Wang Cheng – XXR "Hebei Institute of Mechanical and Electrical Technology" instituti i.f.f.d., dotsent;
10. Yo'ldoshev Nuriddin Qurbonovich – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Biznes boshqaruvi va moliya kafedrasini i.f.d., professor;
11. Akramov Tohir Abdirahmonovich Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Biznes boshqaruvi va moliya kafedrasini i.f.d., professor;
12. Temirov Abdulaziz Alimjonovich – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Biznes boshqaruvi va moliya kafedrasini i.f.n., professor;
13. Rajabov Nazirjon Razzaqovich – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Iqtisodiyot kafedrasini mudiri, i.f.n., dotsent;
14. Xotamov Ibodullo Sadulloyevich – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Iqtisodiyot kafedrasini i.f.n., professor;
15. Sobirov Aziz Avazbekovich – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Biznes boshqaruvi va moliya kafedrasini mudiri, i.f.f.d., dotsent;
16. Raximova Shahlo Baxtiyorovna – Ta'lim sifatini nazorat qilish bo'limi boshlig'i, p.f.f.d., dotsent;
17. Kadirova Istora Bobirovna – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Karyera markazi direktori, i.f.f.d.;
18. Turakulov Otabek Xolmirzayevich – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Muhandislik va axborot texnologiyalari kafedrasini mudiri, t.f.f.d.

MUHANDISLIK OYLIGI

“RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI RIVOJLANTIRISH VA INNOVATSION MUHANDISLIK YECHIMLARI: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA ISTIQBOLLAR” MAVZUSIDA RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI TO‘PLAMI MATERIALLARI

17-18 APREL, 2025

TOSHKENT

MUNDARIJA

1.	Primova X.A., Xaniyev N.M., Nodirov M.T. RFID TEXNOLOGIYASI ORQALI OLINGAN MA'LUMOT ASOSIDA QORAMOL KASALLIKLARINI ANIQLASHNING LOYIHALASH	6
2.	Doshanova M.Y., Otaxanova B.I., Aliyev R.R. USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE TO AUTOMATE THE PROCESS OF COLLECTING AND ANALYZING DATA FROM ONLINE JOB POSTINGS	10
3.	Eshonqulov E.Sh., Abdiyeva H.S., Abdurahmonov M.S. SUN'IY YO'LDOSH TASVIRLARIDA PANSARPENING YONDASHUVI NATIJALARINI BAHOLASH BAYONNOMALARI	23
4.	Abduraxmanova Z.T. O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI	26
5.	Abdiyeva K.S., Shamsiyeva K., Oblokulov S. GOMPERTZ ALGORITHM FOR THE DETECTION OF BREAST CANCER USING MAMMOGRAPHIC IMAGES	31
6.	Abdiyeva K.S., Shamsiyeva K., Olimjonova S. TOPOGRAPHIC MAP BASED SEGMENTATION OF MEDICAL IMAGES	35
7.	Radjabov B.A. O'ZBEKISTONNING TASHQI SAVDODA LOGISTIKA XARAJATLARI: RAQAMLI YECHIMLAR VA ULARNING EKSPORT RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIRI	39
8.	Primova X.A., Vaydullayeva M.F. SUN'IY INTELLEKTNI TALQIN QILISH VA QAROR QABUL QILISH: NORAVSHAN FIKRLASH TIZIMLARINI HISOBLASH MODELLARINI CHUQUR O'RGANISH	49
9.	Ulashov A.E., Obilov H.X. MATEMATIK MASALALARNI ZAMONAVIY DASTURLASH TILLARI YORDAMIDA YECHISH	57
10.	Mamatov N.S., Asqarov A.A. HAVO SIFATI INDEKSINI BASHORATLASHNING REGRESSION MODEL	69
11.	Mirpulatova L.M. AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING BANK FAOLIYATIDAGI ROLI	75
12.	Ниезматова Н.А., Жалелов Қ.А., Абдуллаева Б.М. НУТҚ СИГНАЛЛАРИДАН ШОВҚИНЛАРНИ БАРТАРАФ ЭТИШДА ФИЛЬТРЛАР ЖУФТЛИГИНИ ҚЎЛЛАШ ЁНДАШУВИ	84
13.	Mamatov N.S., Jo'rayev I.A., Jalelova M.M., Usarov J.A. TIBBIY TASVIRLAR BAZALARI TAHLILI	88
14.	Mamatov N.S., Jo'rayev I.A., Jalelova M.M., Jumayev B.J. TIBBIY TASVIRLARNI TAHLIL QILISH USUL VA ALGORITMLARI	92
15.	Mamatov N.S., Jalelova M.M., Jo'rayev I.A., Turakulova Sh.A. TIBBIY 2D TASVIRLAR ASOSIDA 3D TASVIRLARNI SHAKLLANTIRISH USULLARI	96
16.	Niyozmatova N.A., Madaminjonov A.D. INSON HIS-TUYG'ULARINI ANIQLASH DASTURIY VOSITALARI VA QURILMALARI	99

17.	Мухамедиева Д.Т., Маматов Н.С., Маматов А.А. МАТНЛИ МАЪЛУМОТЛАРНИ ТАСНИФЛАШДА БЕЛГИЛАРНИ ШАКИЛЛАНТИРИШ УСУЛ ВА АЛГОРИТМЛАРИ	103
18.	Raximov M. KASB KOMPETENSIYASIDA RAQAMLI TA'LIM TRANSFORMATSIYASI	106
19.	Turakulov O.X. MATNLI MA'LUMOTLARNI QAYTA ISHLASH BOSQICHLARI	110
20.	Turakulov O.X., Jalelov R.M. MATNLI MA'LUMOTLARGA DASTLABKI ISHLOV BERISH ALGORITMLARI	116
21.	Мухамедиева Д.К. ПОСТРОЕНИЕ ДЕРЕВА МЕРКЛА	123
22.	Mamatov N.S., Nuritdinov N.D., Almuradova N.A. IJTIMOIY TIZIMLARDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI MODELLASHTIRISH	127
23.	Kabildjanov A.S., Pulatov G'.G. OB-HAVO OMILLARINING YURAK-QON TOMIR KASALLIKLARIGA TA'SIRINING SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAHLILI	130
24.	Mamatov N.S., Kodirov E.S KAFT TASVIRI ASOSIDA SHAXSNI TANIB OLIH YONDASHUVLARI TAHLILI	133
25.	Raximov I.M. MAHALLIY ISHLAB CHIQUVCHILARNING XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHUVI – IMKONIYATLAR, YUTUQLAR VA BARQAROR STRATEGIK YECHIMLAR	136
26.	Raximov F.J. TABIIY VA SUN'IY TOLALAR ASOSIDA QAYTA ISHLANGAN MAHSULOTLARNING TEXNOLOGIK SIFATI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI	143
27.	Mamatov N.S., Dusanov X.T. NUTQ SIGNALINI XALAQITLARDAN TOZALASH USULLARI	150
28.	Dauletov A.Y., Sabirova S.T., Oydinov S.SH. ARXIVDA MATNLARNI QIDIRISH USULLARI TAHLILI	155
29.	Toshpulatov M. UNVEILING TOMORROW: EXPLORING THE FRONTIERS OF INNOVATION	162
30.	Маматов Н.С., Ниёзматова Н.А., Тожибоева Ш.Х., Яхяев Б.Ю., Машанпин Т.В. ИНСОН ҲИС-ТУЙҒУЛАРИНИ ЮЗ ТАСВИРИ ОРҚАЛИ АНИҚЛАШ ДАСТУРИЙ ВОСИТАЛАРИ ВА ҚУРИЛМАЛАРИ	165
31.	Ниёзматова Н.А., Маматов Н.С., Турғунова Н.М. МАТНЛИ МАЪЛУМОТЛАРНИ ТАСНИФЛАШ УСУЛ ВА АЛГОРИТМЛАРИ ТАҲЛИЛИ	172
32.	Маматов Н.С., Валижонов И.Х., Шукруллоев Б.Р. ТАСВИРЛАРНИ ТАСНИФЛАШДА ҚўЛЛАНИЛАДИГАН УСУЛЛАР	185
33.	Niyozmatova N.A., Xoitqulov A.A., Mamatov A.A. MATNLI MA'LUMOTLARDAN FAKTLARNI AJRATISH TEXNOLOGIYALARI	178
34.	Buribaeva Z.R. DIGITAL TECHNOLOGIES AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES	181

35.	Anarova Sh.A., Ibrohimova Z.E., Boliyeva D.N. R-FUNKSIYA USULINI (RFM) QO'LLAGAN HOLDA KO'P O'LCHOVLI FRAKTAL TUZILISHDAGI TASVIRLARNI GEOMETRIK MODELLARINI ISHLAB CHIQUISH	188
36.	Ibrohimova Z.E., Qarshiboyev J.O', Xaniyev N.M. KOMPYUTER GRAFIKASINING GEOMETRIK ALMASHTIRISHLARI ASOSIDA MURAKKAB FRAKTAL TUZILISHLARNI MATEMATIK VA RAQAMLI MODELLASHTIRISHNI AMALGA OSHIRISH	192
37.	Xalimov A.A. SANOAT KORXONALARIDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN FOYDALANISH YO'LLARI	198
38.	Rustamova M.M. INNOVATIVE TECHNOLOGIES AND INVESTMENT EFFICIENCY IN COTTON- TEXTILE CLUSTERS: OPTIMIZING COSTS THROUGH INDUSTRY 4.0 SOLUTIONS.	204
39.	Suyarov A.M. AXBOROTLARNI VIZUAL TAQDIM ETISHDA INFOGRAFIKA VOSITALARINI YARATISH USULLARI	214
40.	Saminjonov N.A. CHAKANA SAVDO FAOLIYATIDA RAQAMLI VA NEYROMARKETING STRATEGIYALARINING INTEGRATSIYASI	219
41.	Alimov A.A. INDUSTRY 4.0 TALABLARI ASOSIDA MUHANDISLIK TA'LIMINI TASHKIL ETISH MASALALARI	224
42.	Sobirov A.A., Zaripbayeva A.A. SANOAT KLASSTERLARINI SHAKLLANISH MEXANIZMLARI VA ZAMONAVIY MODELLARI	228
43.	Sharipov K.A., Karimov V.A. AQLLI ENERGIYA TIZIMLARI VA QAYTA TIKLANADIGAN ENERGIYA MANBALARIDAN FOYDALANISH USULLARI VA SAMARADORLIGI	237
44.	Маматов Н.С., Самижонов А.Н., Самижонов Б.Н. ИНСОН ЭХТИЁЖЛАРИНИ АНГЛОВЧИ ВА УЛАРГА ЖАВОБ БЕРИШ ҚОБИЛИЯТИГА ЭГА ЭМПАТИК РОБОТЛАР	246
45.	Yusupov R.A., G'ulomov A.X. MAYSALARNI O'RISH VA QOR TOZALASH MASHINASINI MASOFADAN BOSHQARISHNI AVTOMATLASHTIRISH	251
46.	Yusupov R.A., Qurbonov Sh.B. HELIX: FOYDALANUVCHIGA MOSLASHA OLADIGAN, KUNDALIK HAYOTDA YORDAM BERUVCHI SUN'IY INTELLEKT	254
47.	Haydarov E.D., Dusmurodov Q.A. OCHIQ WI-FI TARMOQLAR XAVFSIZLIGI	257
48.	Haydarov E.D., Dusmurodov Q.A. SIMSIZ TARMOQDA XAVFSIZLIK	265
49.	Ro'ziyeva F.K. MAISHIY KIMYO TOVARLARI B2B TAQSIMOTIDA KO'P KANALLI MARKETING STRATEGIYASINING AHAMIYATI	269
50.	Qudratov U.I., Abdullayeva N.R. MASHINANI O'QITISH USULLARIDAN FOYDALANGAN HOLDA ZARARLI DASTURLARNI ANIQLASH	277

51.	Muhamediyeva D.T., Raupova M. ELLIPTIK EGRI CHIZIQ ASOSIDA XAVFSIZ KALIT ALMASHINUVI	279
52.	Muhamediyeva D.T., Raupova M. POST-KVANT KRIPTOGRAFIYA ASOSIDA POLINOMLAR BILAN SHIFRLASH	282
53.	Muhamediyeva D.T., Raupova M. KVANT KALIT ALMASHINUVI BILAN INTEGRATSIYALANGAN RSA SHIFRLASH	285
54.	Mamayusupov A.A. ZAMONAVIY RAQAMLI MUHITDA KIBERXAVFSIZLIK TAHDIDLARI VA ULARNING OLDINI OLISH YO'LLARI	288
55.	Тоиров Ш. А. ОПТИМИЗАЦИЯ ФУНКЦИЙ С ПРИМЕНЕНИЕМ ЭВОЛЮЦИОННЫХ АЛГОРИТМОВ	291
56.	Toirov Sh. A. ARCHITECTURE OF OPERATORS IN QUANTUM ALGORITHMS	397
57.	Olimov S.A. TALABALARNING O'ZLASHTIRISH NATIJALARINI BAHOLASHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	302
58.	Olimov S.A. OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUV JARAYONINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI	309
59.	Uzakova G.Z. ENGAGING ESP LEARNERS: STRATEGIES FOR PRODUCTIVE LESSONS	316
60.	Shafkarov F.X. SANATORIY-SO'G'LOMLASHTIRISH MUASSASALARINING ICHKI AUDITINI FUNDAMENTAL ASOSDA TASHKIL ETISH	321
61.	Raximov Sh.F. TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLARNING SODIQLIK DASTURLARI ASOSIDA DEPOZITLARNI OSHIRISH YO'LLARI	329
62.	Туракулова Ш.А., Суюнова Н. ОПИСАНИЕ КРАЙНИХ ГИББОВСКИХ МЕР ДЛЯ МОДЕЛИ ИЗИНГА С НЕНУЛЕВЫМ ВНЕШНИМ МАГНИТНЫМ ПОЛЕМ НА РЕШЕТКЕ БЕТЕ	337
63.	Ulashov A.E. ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: TENDENSIYALAR, MUAMMOLAR VA YECHIMLARI	344
64.	Radjabov B.A. O'ZBEKISTONDA TA'LIMNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI VA SUN'IY INTELLEKT	353
65.	Mamatov N.S., Ibroximov S.R., Almuradova N.A. O'QUV JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKT VOSITALARIDAN FOYDALANISH	359
66.	Kuvandikov J.T., Tojiyev A.H. Axborot resurslaridan foydalanish ko'rsatkichlarini normallashtirish asosida bilim oluvchilarning bilim darajasini obyektiv baholash usullari	364
67.	Saidov S.F. TA'LIMDA SUN'IY INTELLEKTDAN SAMARALI FOYDALANISH MASALALARI	374
68.	Suyunova N.A. TA'LIMDA MANTIQ TUSHUNCHASI VA O'QUVCHILARDA MANTIQIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI	382

69.	Kuvandikov J.T. Tojiyev A.H. TA'LIM OLUVCHILAR BILIMINI BAHOLASHDA NORAVSHAN MANTIQDAN FOYDALANISH	389
70.	Djabbarova M.D. KASB-HUNAR TA'LIMIDA ELEKTRON TA'LIMNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI	393
71.	Anarkulova G.M., Abduraxmanova F.N. OLIIY TA'LIMDA MAXSUS FANLAR BO'YICHA MASHG'ULOTLARDA ISHCHAN VA ROLLI O'YINLAR METODINI QO'LLASH INNOVATSION YONDASHUV	396
72.	Анаркулова Г.М., Абдиганиева З.С. ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ МЕТОДОВ ОЦЕНКИ ЗНАНИЙ, УМЕНИЙ И НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ КАК ФАКТОР УСПЕВАЕМОСТИ	406
73.	Obidov R.A. TA'LIMDA KEYS TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI	417
74.	Narbayev Sh.K., Maxkamova N.X. MAXSUS FANLARNI O'QITISHDA RAQAMLI VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING METODIK SHART-SHAROITLARI	422
75.	Erhanova N.A. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA MULTIMEDIA RESURLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI	430
76.	Xidoyatov M.B. OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA RAQAMLI MARKETING FAOLIYATINI BAHOLASH: AXBOROT TEXNOLOGIYALARIGA ASOSLANGAN YONDASHUVLAR	435
77.	Темиров А.А. АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТЛАРИ ФАОЛИЯТИГА РАҚАМЛИ БОШҚАРУВНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	444
78.	В.А.Ахмадалиев ЧОРВАЧИЛИК ХЎЖАЛИКЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА УЛАРГА ЕР АЖРАТИШ ТАРТИБИ	454
79.	Носирова Н.Дж. ЭКСПОРТНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО БИЗНЕСА УЗБЕКИСТАНА: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ (2018–2025 ГГ)	459
80.	Матлюбов Х.Ж. ТРАНСФОРМАЦИЯ ПРОМЫШЛЕННОЙ ПОЛИТИКИ: ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ВЫЗОВЫ	463
81.	Sa'dulloyev H. I. SANOAT KORXONALARINING EKO-MARKETING TIZIMINI BAHOLAH AMALIYOTI	469

O'ZBEKISTONNING TASHQI SAVDODA LOGISTIKA XARAJATLARI: RAQAMLI YECHIMLAR VA ULARNING EKSPORT RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIRI

Radjabov B.A.

*TDIU, Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar kafedrası
dotsenti v.v.b., PhD*

Annotatsiya. Tadqiqot O'zbekistonning tashqi savdodagi logistika tizimini modernizatsiya qilish, eksport raqobatbardoshligini oshirish va raqamli texnologiyalar yordamida transport xarajatlarini optimallashtirish imkoniyatlarini tahlil qiladi. Transport infratuzilmasini rivojlantirish, bojxona tizimini raqamlashtirish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish orqali O'zbekistonning global savdo tarmoqlariga integratsiyalashuvi jadallashadi, tranzit salohiyati oshadi hamda logistika jarayonlari samaradorligi kuchayadi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, tashqi savdo, logistika samaradorligi, transport infratuzilmasi, raqamli texnologiyalar, eksport salohiyati, tranzit imkoniyatlari, blokcheyn, IoT, bojxona tizimi, xalqaro integratsiya.

Abstract. This study examines the modernization of Uzbekistan's foreign trade logistics system, the enhancement of export competitiveness, and the optimization of transportation costs through digital technologies. The development of transport infrastructure, the digitalization of the customs system, and the expansion of international cooperation will accelerate Uzbekistan's integration into global trade networks, increase transit potential, and improve logistics efficiency.

Keywords: Uzbekistan, foreign trade, logistics efficiency, transport infrastructure, digital technologies, export potential, transit opportunities, blockchain, IoT, customs system, international integration.

Аннотация. В данном исследовании рассматриваются модернизация логистической системы внешней торговли Узбекистана, повышение конкурентоспособности экспорта и оптимизация транспортных расходов с использованием цифровых технологий. Развитие транспортной инфраструктуры, цифровизация таможенной системы и расширение международного сотрудничества ускорят интеграцию Узбекистана в глобальные торговые сети, увеличат транзитный потенциал и повысят эффективность логистических процессов.

Ключевые слова: Узбекистан, внешняя торговля, эффективность логистики, транспортная инфраструктура, цифровые технологии, экспортный потенциал, транзитные возможности, блокчейн, IoT, таможенная система, международная интеграция.

Kirish

Global iqtisodiyotning raqamlashtirilishi natijasida xalqaro savdo jarayonlarida transport-logistika xarajatlari sezilarli darajada o'zgar-moqda. Ayniqsa, dengizga chiqish imkoniyatiga ega bo'lmagan davlatlar,

jumladan, O'zbekiston uchun logistika xarajatlari tashqi savdo operatsiyalari-ning umumiy tannarxida muhim o'rin tutadi ^[1]. O'zbekiston Respublikasining tashqi savdosi asosan temir yo'l va avtomobil transportiga asoslangan bo'lib, yuklarni Yevropa, Osiyo va Yaqin

Sharq davlatlariga yetkazish uchun tranzit mamlakatlarga bog'liqdir [2]. BMT Savdo va Taraqqiyot Konferensiyasining (UNCTAD) hisobotlariga ko'ra, dengizga chiqish imkoniyati bo'lmagan mamlakatlarda logistika xarajatlari umumiy eksport qiymatining 50% gacha yetishi mumkin [3]. Shu sababli, O'zbekiston uchun tashqi savdodagi logistika xarajatlarini optimallashtirish va raqamli yechimlarni joriy qilish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi [4].

Jahon Bankining Logistika Samaradorlik Indeksi (LPI) bo'yicha O'zbekiston 2023-yilda 92-o'rinni egallagan, bu esa xalqaro transport infratuzilmasining raqobatbardoshligi pastligini ko'rsatadi [5]. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining eksport jarayonida asosiy yuk tashish yo'nalishlari bo'lgan Xitoy, Rossiya, Yevropa Ittifoqi va Turkiya kabi davlatlar bilan tranzit kelishuvlari mavjud bo'lsa-da, yuqori transport xarajatlari eksport narxlariga bevosita ta'sir qilmoqda [6]. Shu sababli, zamonaviy raqamli logistika texnologiyalaridan foydalanish orqali transport xarajatlarini kamaytirish va eksport raqobatbardoshligini oshirish mumkin [7].

Dunyo miqyosida logistika tizimlarini modernizatsiya qilish va raqamlashtirish tendensiyasi ortib bormoqda. Masalan, blokcheyn, IoT (Internet of Things) va sun'iy intellekt asosidagi monitoring tizimlari xalqaro yuk tashish jarayonlarini tezlashtirish va xarajatlarni kamaytirishda samarali yechim sifatida qaralmoqda [8]. Xalqaro avtomobil transporti va multimodal

logistika xizmatlarining raqamli platformalarga o'tishi orqali tranzit jarayonlari avtomatlashtirilgan va hujjatlashtirish tizimlari elektron shaklga o'tmoqda, bu esa bojxona jarayonlarini soddalashtirish va yuklarni yetkazish vaqtini qisqartirishga yordam beradi [9]. Shu nuqtayi nazardan, O'zbekiston Respublikasi ham elektron bojxona tizimlarini joriy etish va xalqaro raqamli logistika platformalariga integratsiyalashuvi orqali eksport jarayonlarini samarali boshqarishi mumkin [10].

Shuningdek, raqamli texnologiyalar xalqaro savdoni rivojlantirishda innovatsion vositalardan biri bo'lib, transchegaraviy e-tijorat va raqamli logistika yechimlari orqali eksport hajmini oshirish va tranzit xarajatlarini kamaytirish mumkin [11]. O'zbekiston Respublikasi Jahon Savdo Tashkilotiga (WTO) a'zo bo'lish jarayonida bo'lib, bu xalqaro savdoni liberallashtirish va eksport imkoniyatlarini kengaytirish imkonini beradi [12]. Shu sababli, raqamli transport tizimlari va blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish orqali eksport va import jarayonlarini optimallashtirish milliy iqtisodiyot uchun muhim strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi [13].

Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining tashqi savdoda duch kelayotgan logistika xarajatlari muammolari, xalqaro tajribalar asosida raqamli yechimlarning iqtisodiy samaradorligi va eksport raqobatbardoshligini oshirish yo'llari tahlil qilinadi. Xalqaro statistik ma'lumotlar, Jahon Banki, WTO va

O'zbekiston davlat idoralarining hisobotlari asosida logistika xarajatlari va raqamli yechimlarning O'zbekiston eksporti uchun ahamiyati ilmiy asosda o'rganiladi [14][15].

Adabiyotlar sharhi

Tashqi savdoda logistika xarajatlarning kamaytirilishi va raqamli texnologiyalarning joriy etilishi xalqaro iqtisodiy munosabatlarda dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi transport infratuzilmasining xalqaro bozorlarga integratsiyalashuvi va eksport salohiyatining oshirilishi ko'plab ilmiy manbalarda yoritilgan. Ushbu bo'limda mavzuga oid ilg'or ilmiy tadqiqotlar va statistik manbalar tahlil qilinib, ularning O'zbekiston sharoitida qo'llanilishi bo'yicha xulosa chiqariladi.

Jahon Bankining Logistics Performance Index (LPI) ma'lumotlariga ko'ra, transport xarajatlari yuqori bo'lgan mamlakatlarning eksport raqobatbardoshligi pasayadi [5]. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, logistika xarajatlarini kamaytirish eksport narxlarini pasaytirish va xalqaro bozorda talabni oshirish imkonini beradi [2]. Masalan, Xitoy va Yevropa davlatlarida transport infratuzilmasiga strategik investitsiyalar kiritilishi natijasida logistika xarajatlari kamaygan va eksport hajmi oshgan [7].

Boshqa tadqiqotlar ham logistika infratuzilmasi va xalqaro savdo o'rtasidagi bog'liqlikni tasdiqlaydi. Fernandez va Novak (2023) rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda

logistika samaradorligi va savdo raqobatbardoshligi o'rtasidagi bog'liqlikni empirik tahlil qilgan holda, logistika infratuzilmasiga investitsiyalar eksport hajmini oshirishda muhim omil ekanini ko'rsatgan [15]. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, logistika xarajatlarini kamaytirish strategiyalari iqtisodiy barqarorlik va eksportning diversifikatsiyasiga hissa qo'shadi [6].

O'zbekiston Respublikasining tashqi savdo jarayonlari asosan quruqlik orqali yuk tashish xizmatlari bilan bog'liq bo'lib, mamlakatning dengiz portlariga to'g'ridan-to'g'ri chiqish imkoniyati yo'qligi sababli tranzit davlatlarga qaramligi yuqori [1]. O'zbekiston Respublikasining Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, import va eksport hajmining asosiy qismi Qozog'iston, Xitoy va Rossiya orqali amalga oshiriladi [16].

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Savdo va Taraqqiyot Konferensiyasi (UNCTAD) hisob-kitoblariga ko'ra, dengizga chiqish imkoniyatiga ega bo'lmagan mamlakatlarda tashqi savdoda logistika xarajatlari umumiy eksport qiymatining 50% gacha yetishi mumkin [3]. O'zbekiston ham bu tendensiyadan mustasno emas va mamlakat eksportining raqobatbardoshligi transport xarajatlarini kamaytirish bilan bog'liq [4]. Shuningdek, Xalqaro Avtomobil Transporti Ittifoqi (IRU) tomonidan e'lon qilingan ma'lumotlarga ko'ra, Markaziy Osiyo mamlakatlarida yuk tashish tizimi hali ham an'anaviy usullarga asoslangan bo'lib, raqamli

transport tizimlari to'liq integratsiya qilinmagan ^[21].

Dunyo tajribasida raqamli texnologiyalarning logistika sohasida qo'llanilishi transport xarajatlarini sezilarli darajada kamaytirishga yordam beradi ^[10]. IoT (Internet of Things), blokcheyn, GPS monitoring va avtomatlashtirilgan logistika tizimlari yuk tashish jarayonlarida shaffoflikni oshiradi va transport kechikishlarini kamaytiradi ^[4].

Tanaka va Li (2022) tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda blokcheyn texnologiyalarining xalqaro yuk tashish tizimlariga ta'siri o'rganilgan bo'lib, u hujjatlashtirish jarayonlarini avtomatlashtirish va tranzit vaqtini 40% gacha qisqartirish imkonini berishi aniqlangan ^[5]. Shu bilan birga, IoT va sun'iy intellekt asosidagi transport monitoringi yuk tashish jarayonlarida aniq ma'lumotlar taqdim etish orqali samaradorlikni oshiradi ^[9].

Xitoy misolida olib borilgan tadqiqotlar raqamli logistika texnologiyalarining eksport hajmiga ta'siri ni ochib bergan. Wang va Guo (2023) tomonidan olib borilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, Xitoyda raqamli logistika texnologiyalarining joriy qilinishi transport xarajatlarini 30% gacha qisqartirib, eksport hajmini oshirishga xizmat qilgan ^[7]. Ushbu yondashuv O'zbekiston uchun ham dolzarb bo'lib, mamlakatning xalqaro transport tizimlariga integratsiyasini tezlashtirishga yordam berishi mumkin.

Bojxona jarayonlarining soddalashtirilishi xalqaro savdoda muhim omillardan biri hisoblanadi.

Jahon Bojxona Tashkiloti (WCO) ma'lumotlariga ko'ra, bojxona tizimlarining raqamlashtirilishi yuklarni qayta ishlash vaqtini qisqartirish orqali transport xarajatlarini kamaytirishga yordam beradi ^[23]. O'zbekiston Respublikasida elektron bojxona tizimining rivojlanishi va "Yagona darcha" tizimining joriy etilishi eksport va import jarayonlarini tezlashtirishga xizmat qilishi mumkin ^[22].

Jahon Bankining Doing Business hisobotiga ko'ra, bojxona jarayonlari va hujjatlashtirishning murakkabligi Markaziy Osiyo davlatlarida logistika xarajatlarining oshishiga sabab bo'lmoqda ^[24]. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, bojxona tizimini raqamlashtirish orqali eksport tranzaksiya xarajatlarini 25-30% gacha kamaytirish mumkin ^[8]. Shu bois, O'zbekiston logistika tizimida bojxona jarayonlarining raqamlashtirilishi muhim strategik yo'nalish sifatida ko'rilishi lozim ^[13].

Yuqorida ko'rib chiqilgan ilmiy tadqiqotlar va statistik manbalar O'zbekistonning tashqi savdodagi logistika xarajatlarini kamaytirish va eksport raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha muhim strategik yo'nalishlarni belgilab beradi. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, raqamli logistika texnologiyalarini joriy etish, tranzit jarayonlarini optimallashtirish va bojxona tizimini avtomatlashtirish eksport samaradorligini oshirishga xizmat qiladi ^[6]. Shu sababli, O'zbekiston xalqaro savdodagi o'z mavqeini mustahkamlash uchun logistika sohasida innovatsion

texnologiyalarni faol joriy qilishi zarur [12].

Metodologiya

Ushbu tadqiqot O'zbekistonning tashqi savdodagi logistika xarajatlari, ularning eksport raqobatbardoshligiga ta'siri hamda raqamli texnologiyalar yordamida optimallashtirish imkoniyatlarini tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot jarayonida tasviriy (deskriptiv), empirik va statistik tahlil metodlari qo'llanildi.

Metodologik yondashuv xalqaro va milliy statistik ma'lumotlarga tayangan holda transport-logistika xarajatlarining eksport hajmiga ta'sirini baholashga asoslangan. Tadqiqotda regressiya va korrelyatsiya tahlili, taqqoslash usuli hamda SWOT tahlili qo'llanilib, ularning natijalari 4-bo'lim – Tadqiqot natijalari va tahlil qismini shakllantirishga xizmat qildi [3][5][7].

Tadqiqotda uch asosiy usul qo'llanildi:

- Regressiya tahlili – transport-logistika xarajatlari va eksport hajmi o'rtasidagi bog'liqlikni baholash uchun ishlatildi. Ushbu tahlil O'zbekistonning xalqaro transport xarajatlari yuqoriligi eksport narxlariga qanday ta'sir qilishini aniqlash uchun muhim vosita bo'ldi [5][7].

- Taqqoslash usuli – O'zbekistonning transport infratuzilmasi va logistika samaradorligi mintaqadagi boshqa davlatlar bilan solishtirilgan. Xususan, Xitoy, Turkiya, Rossiya va Qozog'iston tajribalari tahlil qilinib, ulardagi raqamli logistika tizimlari joriy etilishi natijasida qanday

o'zgarishlar yuz bergani baholandi [6][10][25].

- SWOT tahlili – O'zbekistonning logistika infratuzilmasining kuchli va zaif tomonlari, imkoniyatlari va tahdidlarini aniqlash uchun qo'llandi. Bu yondashuv asosida eksport hajmini oshirish bo'yicha strategik tavsiyalar ishlab chiqildi [6][19].

Ushbu metodlar orqali olingan natijalar tashqi savdodagi asosiy muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish strategiyalarini ishlab chiqishga xizmat qildi [3][7].

Tadqiqot uchun milliy va xalqaro statistik bazalar hamda ilmiy maqolalar tahlil qilindi. Milliy ma'lumotlar asosan O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi, Transport vazirligi va Davlat bojxona qo'mitasi hisobotlariga tayandi [16][19][22]. Ushbu manbalardan eksport-import hajmi, transport xarajatlari, bojxona rasmiylashtiruvi va tranzit jarayonlari haqida ma'lumotlar olindi.

Xalqaro manbalar qatoriga Jahon Bankining Logistics Performance Index (LPI), Jahon Savdo Tashkiloti (WTO), BMT Savdo va Taraqqiyot Konferensiyasi (UNCTAD) va Xalqaro Savdo Markazi (ITC) ma'lumotlari kiritildi [5][2][3]. Bu manbalar orqali O'zbekistonning global logistika tizimidagi o'rni va xalqaro transport xarajatlari taqqoslandi.

Tahlil va natijalari

Ushbu bo'limda O'zbekistonning tashqi savdoda duch kelayotgan logistika xarajatlari muammolari, raqamli texnologiyalar yordamida ularni optimallashtirish imkoniyatlari va eksport raqobatbardoshligiga ta'siri statistik va empirik tahlillar asosida

ko'rib chiqiladi. Tadqiqot SWOT tahlili kabi ilg'or tahlil usullaridan foydalangan holda amalga oshirildi.

O'zbekistonning tashqi savdodagi logistika xarajatlari

O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda mamlakatning tashqi savdo aylanmasi 60 milliard AQSh dollaridan oshgan, shundan eksport hajmi 24 milliard dollarni tashkil qilgan [16]. Biroq, yuqori transport va logistika xarajatlari eksport hajmining oshishiga to'sqinlik qilmoqda [2].

Jahon Bankining Logistics Performance Index (LPI) reytingida O'zbekiston 2023-yilda 92-o'rinni egallagan, bu esa transport infratuzilmasining hali ham rivojlanish bosqichida ekanligini ko'rsatadi [5]. LPI komponentlari bo'yicha tahlil shuni ko'rsatadiki:

- Transport samaradorligi va bojxona jarayonlarining uzayishi natijasida eksport va import yuklarining yetkazib berish muddati uzaymoqda [6].

- Xalqaro yuk tashish bo'yicha transport xarajatlari o'rtacha eksport qiymatining 30% dan 50% gacha yetishi mumkin [3].

- Tranzit davlatlarga bog'liqlik sababli O'zbekistonning yuk tashish xarajatlari mintaqadagi boshqa davlatlarga nisbatan yuqoriroq [4].

O'zbekistonning transport-logistika infratuzilmasi va tranzit yo'nalishlari

Geografik joylashuv va tranzit muammolari:

- O'zbekistonning dengiz portlariga chiqish imkoniyati yo'qligi yuk tashish xarajatlarini oshiradi [1].

- Yuklarning asosiy tranzit yo'nalishlari:

- Qozog'iston orqali Rossiya va Yevropa Ittifoqi

- Xitoy orqali Sharqiy Osiyo bozorlariga

- Eron orqali Fors ko'rfazi va Yaqin Sharq davlatlariga

- Turkiya orqali Yevropa va Amerika bozorlariga

Transport tarmoqlarining holati va samaradorligi

- O'zbekiston temir yo'l tizimi xalqaro tranzit yuklarini tashishda muhim o'rin tutadi, biroq elektrifikatsiyalash darajasi past va tezkor yuk tashish tizimlari yetarlicha rivojlanmagan [19].

- Avtomobil transportida bojxona jarayonlari va yo'l infratuzilmasi cheklovlari eksport hajmiga ta'sir ko'rsatmoqda [22].

Bojxona jarayonlari va hujjatlashtirish:

- Jahon Banki tomonidan e'lon qilingan Doing Business 2023 hisobotiga ko'ra, O'zbekistonda eksport yuklarini rasmiylashtirish uchun o'rtacha 76 soat talab etiladi, bu esa rivojlangan mamlakatlarga nisbatan 2-3 baravar uzoqroq [24].

- Elektron hujjatlashtirish tizimi joriy qilingan davlatlarda yuklarni rasmiylashtirish 40% tezlashtirilgan, bu esa O'zbekiston uchun ham muhim islohotlardan biri bo'lishi mumkin [13].

1-jadval.

SWOT tahlili – O‘zbekistonning strategik yo‘nalishlari

Kuchli tomonlar (Strengths)	Zaif tomonlar (Weaknesses)
Markaziy Osiyo savdo yo‘llarining markazida joylashgan ^[6]	Dengizga chiqish yo‘qligi tufayli yuk tashish qimmat ^[1]
Bojxona tizimini modernizatsiya qilish ishlari boshlangan ^[22]	Transport infratuzilmasi rivojlanmagan ^[19]
Xitoy va Turkiya bilan transport kelishuvlari mavjud ^[25]	Xalqaro tranzit jarayonlari sekinligi ^[24]
Imkoniyatlar (Opportunities)	Xavflar (Threats)
Blokcheyn va IoT texnologiyalarining joriy etilishi ^[5]	Xalqaro tranzit tariflarining yuqoriligi ^[6]
Yangi eksport bozorlariga chiqish imkoniyati ^[10]	Transport-logistika infratuzilmasiga yetarli investitsiya yo‘qligi ^[3]

Xulosa va takliflar

Ushbu tadqiqot O‘zbekistonning tashqi savdodagi logistika xarajatlari, ularning eksport raqobatbardoshligiga ta’siri va raqamli texnologiyalar yordamida optimallashtirish imkoniyatlarini ilmiy asosda tahlil qilishga qaratildi. Tadqiqot davomida milliy va xalqaro statistik ma’lumotlar, iqtisodiy tahlillar va SWOT tahlili asosida mamlakatning transport-logistika tizimi baholandi. Tadqiqot natijalari O‘zbekiston eksportining jahon bozorida mustahkam o‘rin egallashi uchun transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish, bojxona tizimini raqamlashtirish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish muhim ekanligini ko‘rsatdi.

Jahon Bankining Logistics Performance Index (LPI) ma’lumotlariga ko‘ra, O‘zbekiston transport-logistika samaradorligi bo‘yicha 92-o‘rinda turadi, bu esa xalqaro bozorlarda to‘liq raqobatlasha olishi uchun sezilarli takomillashtirish zarurligini bildiradi ^[5]. Mamlakat eksportining umumiy narxida transport xarajatlari 30–50% ni tashkil

qilishi, dengizga chiqish imkoniyatining yo‘qligi va tranzit davlatlarga qaramlik yuk tashish xarajatlarini oshirayotgani iqtisodiy rivojlanish uchun jiddiy muammo sanaladi ^{[3][6]}. Shu bilan birga, bojxona jarayonlarining murakkabligi va uzoq davom etishi ham eksport jarayonlarini sustlashtirayotgan omillardan biridir. Masalan, O‘zbekistonda yuklarni bojxonadan o‘tkazish uchun o‘rtacha 76 soat talab etiladi, rivojlangan mamlakatlarda esa bu 24-48 soat orasida ^[24].

Biroq, global tajribaga nazar tashlasak, raqamli logistika texnologiyalarini joriy etish orqali transport xarajatlarini kamaytirish va eksport jarayonlarini tezlashtirish mumkin. Masalan, blokcheyn texnologiyalari hujjatlashtirish jarayonlarini 40% gacha tezlashtiradi, IoT va sun’iy intellekt asosidagi yuk monitoring tizimlari esa yuk harakatini real vaqt rejimida kuzatishga va yo‘qotishlarni minimallashtirishga yordam beradi ^{[5][9]}. Xitoy va Yevropa Ittifoqida "yagona darcha" bojxona tizimi ishga tushirilgandan keyin

eksport jarayonlari 50% tezlashgani O'zbekiston uchun ham muhim islohot ekanini ko'rsatmoqda [7].

Tadqiqot davomida o'tkazilgan SWOT tahlili shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston Markaziy Osiyoning muhim savdo markazlaridan biri bo'lishi uchun zarur kuchli tomonlarga ega. Mamlakatning geografik joylashuvi va Xitoy bilan iqtisodiy hamkorlik imkoniyatlari strategik ustunlik bersada, tranzit xarajatlarining yuqoriligi va infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi global bozorda muvaffaqiyat qozonishga to'sqinlik qilmoqda [6][19]. Ushbu muammolarni hal qilish uchun quyidagi muhim strategiyalar taklif etiladi:

1. Transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish - O'zbekiston xalqaro savdoda yanada faol bo'lishi uchun transport yo'nalishlarini diversifikatsiya qilish muhim ahamiyatga ega. Xitoy va Turkiya orqali multimodal transport yo'nalishlarini kengaytirish - bu mamlakatga yangi bozorlar sari yo'l ochadi va yuk tashish xarajatlarini kamaytiradi [6][25]. Temir yo'l infratuzilmasini modernizatsiya qilish, elektrifikatsiyalash va tezkor yuk poyezdlarini ishga tushirish - bu eksport mahsulotlarini yetkazib berish muddatini sezilarli darajada qisqartiradi [19].

2. Bojxona tizimini raqamlashtirish va optimallashtirish-rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, bojxona tizimini avtomatlashtirish va blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish eksport jarayonlarini sezilarli darajada tezlashtiradi. "Yagona darcha" tizimini

kengaytirish - hujjatlashtirish jarayonini soddalashtirish orqali bojxona rasmiylashtirish vaqtini qisqartirish mumkin [5]. Elektron tranzit tizimlarini joriy qilish - AI va IoT texnologiyalaridan foydalanish yuklarning avtomatik identifikatsiyasini amalga oshirish va tranzit jarayonlarini real vaqt rejimida kuzatish imkonini beradi [9][22].

3. Xalqaro transport hamkorliklarini kengaytirish - Xitoyning "Belt and Road" loyihasida ishtirokni kuchaytirish - bu mamlakatga Yevropa va Osiyo o'rtasidagi muhim logistika markaziga aylanish imkonini beradi [10]. Turkiya orqali Yevropaga tranzit yo'nalishlarini rivojlantirish va O'zbekiston-Ozarbayjon-Gruziya orqali yuk tashish jarayonlarini tezlashtirish - bu transport xarajatlarini kamaytirish va yuk yetkazib berish muddatini qisqartirishga xizmat qiladi [6][25].

4. Raqamli texnologiyalarni keng joriy etish - Blokcheyn va IoT texnologiyalaridan foydalanish - elektron hujjatlashtirish tizimlarini rivojlantirish va yuk harakatlarini real vaqt rejimida kuzatish eksport samaradorligini oshiradi [5]. Sun'iy intellekt asosida avtomatlashtirilgan logistika tizimlarini rivojlantirish - yuk tashish marshrutlarini optimal rejalashtirish va talablarga mos yuk oqimini boshqarish orqali eksport jarayonlarini soddalashtirishga imkon yaratadi [9].

O'zbekiston xalqaro savdo tizimida yanada faol o'rin egallashi va o'z eksport salohiyatini maksimal darajada oshirishi uchun transport

infratuzilmasini modernizatsiya qilish, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va xalqaro transport kelishuvlarini mustahkamlash muhim strategik yo'nalishlar sifatida belgilanishi kerak.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, mamlakat transport-logistika tizimida innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali eksport narxlarining pasayishiga va savdo oqimlarining samaradorligini oshirishga erishiladi.^{[5][7][10]} Yuqoridagi takliflarni amalga oshirish orqali O'zbekiston xalqaro bozorlarda o'z mavqeini mustahkamlash, logistika

xarajatlarini kamaytirish va eksport hajmini oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi ^{[6][25]}. Transport-logistika tizimining rivojlanishi nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki O'zbekistonni global savdoning muhim ishtirokchisiga aylantiradi ^{[6][22][25]}.

Strategiyalar muvaffaqiyatli amalga oshirilgan taqdirda, O'zbekiston Markaziy Osiyoning asosiy logistika markaziga aylanib, eksport jarayonlarini yanada soddalashtirish va global bozorda barqaror o'sish tendensiyasiga ega bo'lish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. R. Patel, H. Robinson. *Digital Freight Marketplaces: Revolutionizing Global Trade Logistics*. ScienceDirect. <https://www.sciencedirect.com/>
2. B. Fernandez, K. Novak. *Logistics Performance and Trade Competitiveness: Empirical Evidence from Developing Economies*. ScienceDirect. <https://www.sciencedirect.com/>
3. C. Mason, R. Hill. *Digitalization and the Future of Global Trade: Key Trends and Challenges*. MDPI. <https://www.mdpi.com/>
4. R. Patel, N. Shrestha. *Internet of Things (IoT) and Its Implications for International Trade*. ScienceDirect. <https://www.sciencedirect.com/>
5. S. Tanaka, J. Li. *The Role of Blockchain Technology in International Logistics*. MDPI. <https://www.mdpi.com/>
6. A. Masongsong, S. Ulep. *Digital Transformation of International Trade for SMEs in Developing Countries*. SSRN. <https://ssrn.com/abstract=4740033>
7. Fei Wang, Benhai Guo. *The Impact of Digital Economy on the Export Competitiveness of China's Manufacturing Industry*. MDPI. <https://doi.org/10.3934/mbe.2023314>
8. S. Kumar, J. White. *The Future of Trade Finance: Digital Innovations in Letters of Credit and Payment Processing*. MDPI. <https://www.mdpi.com/>
9. L. Gupta, T. Alvarez. *Cross-Border Payments in the Digital Age*. ScienceDirect. <https://www.sciencedirect.com/>
10. D. Nelson, T. Lewis. *Supply Chain Sustainability in the Digital Age*. ScienceDirect. <https://www.sciencedirect.com/>
11. L. Thompson, A. Wong. *Green Supply Chains and Their Role in Digital Trade Sustainability*. ScienceDirect. <https://www.sciencedirect.com/>

12. S. Roberts, H. Khan. Artificial Intelligence in Supply Chain Management: Opportunities and Risks. MDPI. <https://doi.org/10.3390/su142013027>
13. Yingying Liang, Liangliang Guo. The Impact of Trade Facilitation on Cross-Border E-Commerce Transactions. MDPI. <https://doi.org/10.3390/w13243567>
14. Rachel A. Bahn, Abed Al Kareem Yehya. Digitalization for Sustainable Agri-Food Systems: Potential, Status, and Risks. MDPI. <https://doi.org/10.3390/su13063223>
15. B. Fernandez, K. Novak. Logistics Performance and Trade Competitiveness: Empirical Evidence from Developing Economies. ScienceDirect. <https://www.sciencedirect.com/>
16. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. Tashqi savdo aylanmasi bo'yicha statistik hisobotlar. <https://stat.uz>
17. Jahon Savdo Tashkiloti (WTO). World Trade Statistical Review. https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/statis_e.htm
18. BMT Savdo va Taraqqiyot Konferensiyasi (UNCTAD). UNCTAD Handbook of Statistics. <https://unctad.org/statistics>
19. O'zbekiston Respublikasi Transport vazirligi. Logistika va yuk tashish xizmatlari bo'yicha statistik ma'lumotlar. <https://mintrans.uz>
20. Jahon Banki. Logistics Performance Index (LPI). <https://lpi.worldbank.org>
21. Xalqaro Avtomobil Transporti Ittifoqi (IRU). Global Freight Transport Report. <https://www.iru.org/resources/statistics>
22. O'zbekiston Respublikasi Davlat bojxona qo'mitasi. Elektron bojxona tizimi va tranzit statistikasi. <https://customs.uz>
23. Jahon Bojxona Tashkiloti (WCO). Digital Customs and Trade Facilitation. <http://www.wcoomd.org>
24. Jahon Banki. Doing Business Report: Trading Across Borders. <https://www.doingbusiness.org>
25. Xalqaro Savdo Markazi (ITC). Trade Map - Export and Import Data. <https://www.trademap.org>
26. Jahon Banki. Export Competitiveness Index. <https://www.worldbank.org/en/research/competitiveness>
27. Jahon Iqtisodiy Forumi (WEF). Global Competitiveness Report. <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report>
28. O'zbekiston Logistika va Transport Assotsiatsiyasi. Transport va logistika bozorining rivojlanishi. <https://www.uzlogistics.uz>
29. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Yevropa Iqtisodiy Komissiyasi (UNECE). Trade Facilitation and Paperless Trade Report. <https://unece.org/trade/cefact>
30. Jahon Banki. The Role of Digital Trade in Economic Growth. <https://www.worldbank.org/en/publication/digital-trade>

***Ingliz tili muharriri:** Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi*
***Musahhih:** Vahobova Marfua Mirkamalovna*
***Sahifalovchi va dizayner:** Zoirov Sardor Ziyodin o'g'li*

1-maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda **"Management and Economics Scientific Research Journal"** jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El. pochta: journals@timeedu.uz

Tel.: [+998 95 651 90 00](tel:+998956519000)

"Management and Economics Scientific Research Journal" jurnali 19.09.2024-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 404368-son reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. Litsenziya raqami: C-5669639
PNFL: 308906510

***Manzilimiz:** Toshkent shahar, Yakkasaroy tumani*
Shota Rustaveli ko'chasi, 114